

FACTSHEET PLEEGZORG 2015

Pleegzorg is een vorm van jeugdhulp die sinds 2015 onder de Jeugdwet en daarmee onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten valt. Als de veiligheid van een jeugdige thuis in het geding is en/of hulp in de thuissituatie niet afdoende is (geweest), wordt tot uithuisplaatsing besloten. Pleegzorg is de eerste keuze bij uithuisplaatsing, aangezien deze vorm van opvang in gezinsverband het dichtst bij de natuurlijke situatie staat. Pleegouders worden in eerste instantie binnen de familie of in het sociale netwerk gezocht. Pleegzorg kent verschillende vormen, voor korte en langere tijd, bij crisisopvang en in deeltijd, waardoor maatwerk geboden kan worden bij de hulp aan jeugdigen en hun ouders.

Er zijn in Nederland 28 (regionale) jeugdhulporganisaties die pleegzorg aanbieden. Deze werken landelijk samen onder de noemer 'Pleegzorg Nederland' op het gebied van voorlichting en werving. Pleegzorg Nederland is onderdeel van de brancheorganisatie Jeugdzorg Nederland. Deze factsheet is samengesteld op basis van de cijfers die zijn aangeleverd door alle (regionale) pleegzorgorganisaties.

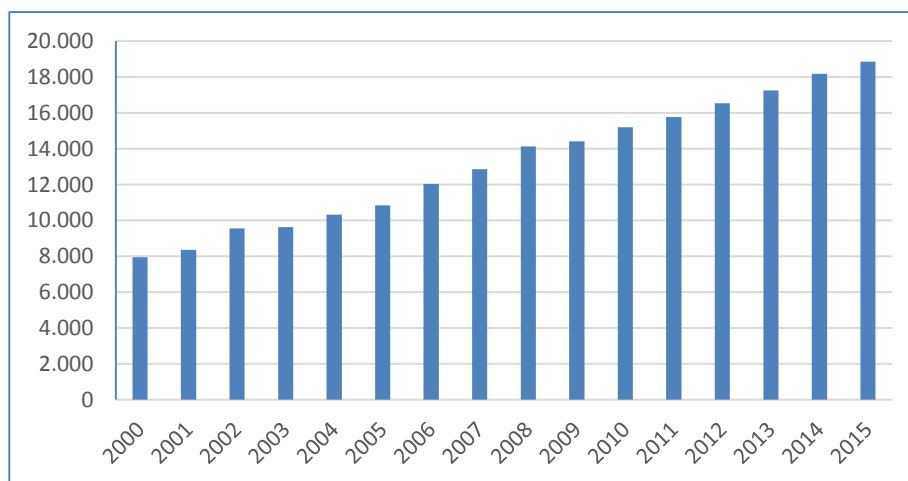
In Nederland worden veel jeugdigen door familieleden of bekenden opgevoed wanneer dat door omstandigheden thuis niet mogelijk is. Wanneer bij deze informele zorg geen jeugdhulp- of pleegzorgorganisatie betrokken is, heet dit formeel geen pleegzorg. Deze informele zorg valt buiten het bestek van deze factsheet.

DEZE FACTSHEET BESTAAT UIT DRIE ONDERDELEN:

- A. Cijfers & trends in 2015
- B. Het verhaal achter de cijfers
- C. Terminologie

A. CIJFERS & TRENDS IN 2015

In 2015 hebben 22.512 jeugdigen voor korte of langere tijd gebruik gemaakt van pleegzorg. Dit betreft het aantal unieke pleegkinderen. Op 1 januari 2015 woonden in Nederland 18.175 jeugdigen bij pleegouders. In 2015 zijn 9.086 nieuwe plaatsingen gerealiseerd en zijn er 8.647 plaatsingen beëindigd. Op 31 december verbleven 18.865 jeugdigen bij pleegouders.

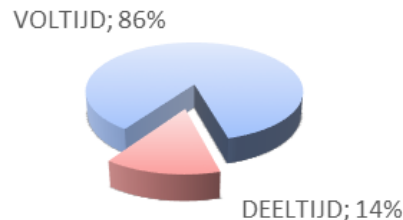
GRAFIEK 1: TOTAAL AANTAL PLEEGKINDEREN OP PEILDATUM 31 DECEMBER 2000 – 2015

Het aantal nieuwe plaatsingen is met 522 afgenomen ten opzichte van 2014. Het aantal beëindigde plaatsingen is met 467 afgenomen. Een belangrijke reden hiervoor is een afname van het aantal door- en overplaatsingen waardoor meer pleegkinderen een duurzaam verblijf bij pleegouders geboden kan worden. De instroom in pleegzorg is groter dan de uitstroom. Zoals uit grafiek 1 blijkt, blijft het aantal jeugdigen in pleegzorg groeien. In vergelijking met 2014 heeft pleegzorg 632 jeugdigen meer geholpen.

PLEEGZORG VARIANTEN

41% van de pleegkinderen vond in 2015 onderdak bij bekenden, de zogenaamde formele netwerkpleegzorg. Dit kunnen grootouders, tantes en ooms zijn, maar ook onderwijzers of burens. Er is hier sprake van een hulpvraag en begeleiding van de pleegouders in verband met complexe problematiek bij het kind of in de opvoedingssituatie. Van de lopende plaatsingen woont 45% van de pleegkinderen bij bekenden. Dit percentage is al een aantal jaar stabiel. De netwerkpleegzorg is meegegroeid met de totale toename van de pleegzorgplaatsingen.

86% van de nieuwe pleegzorgplaatsingen in 2015 betreft voltijdpleegzorg. 14% van de plaatsingen betreft deeltijdpleegzorg, meestal in weekenden en/of vakanties. Met de inzet van deeltijdpleegzorg ter ontlasting van ouders kan een uithuisplaatsing worden voorkomen.

GRAFIEK 2: NIEUWE PLEEGZORGPLAATSINGEN DIE IN 2015 ZIJN GEREALISEERD, NAAR SOORT OPVANG

DUUR VAN VERBLIJF

Een deel van jeugdigen maakt voor korte tijd gebruik van pleegzorg in de hulpverleningsvariant. In deze variant wordt onderzocht of het pleegkind weer bij de eigen ouder(s) kan wonen en wordt gericht toegewerkt naar een terugplaatsing bij het oorspronkelijke gezin.

Jeugdigen in de opvoedingsvariant wonen voor lange tijd bij pleegouders. In deze variant is het doel om continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen voor het pleegkind te creëren en is het de bedoeling dat het pleegkind tot volwassenheid opgroeit bij pleegouders. Op 31 december 2015 woonde 64% van de jeugdigen langer dan een jaar bij pleegouders, waarvan 47% langer dan 2 jaar. In die situaties waar een uithuisplaatsing en plaatsing bij pleegouders noodzakelijk is, betreft het een (zeer) kwetsbare groep jeugdigen. Er is sprake van ernstige problematiek, zoals hechtingsproblemen, gedragsstoornissen en trauma's.

TABEL 1: VERBLIJFSDUUR VAN ALLE PLEEGKINDEREN OP 31 DECEMBER 2015

Korter dan 4 weken	4%
1 - 3 maanden	6%
3 - 6 maanden	8%
6 - 12 maanden	18%
1 - 2 jaar	17%
Langer dan 2 jaar	47%

Leeftijden

33% van de jeugdigen die in 2015 in een pleeggezin is geplaatst, is 12 jaar of ouder. 30% van de geplaatste jeugdigen is vier jaar of jonger en 37% van de jeugdigen heeft de basisschoolleeftijd. Pleegzorg is een vorm van jeugdhulp die voor jeugdigen van alle leeftijden een goed alternatief is bij een uithuisplaatsing. In 2015 zijn iets meer meisjes dan jongens bij pleegouders geplaatst: 51% meisjes tegenover 49% jongens.

TABEL 2: LEEFTIJD VAN JEUGDIGEN DIE IN 2015 BIJ PLEEGOUDERS GEPLAATST ZIJN

0 - 4 jaar	30%
5 - 11 jaar	37%
12 -14 jaar	16%
15 jaar en ouder	15%
18 jaar	2%

Vrijwillig of jeugdbescherming

Bij 64% van de jeugdigen die bij pleegouders wonen is er sprake van een jeugdbeschermingsmaatregel: voor 32% van de pleegkinderen is dat een Onder Toezicht Stelling (OTS) en voor 32% van de pleegkinderen ligt de voogdij bij een Gecertificeerde Instelling. 28% van de pleegkinderen verblijft bij pleegouders in het kader van vrijwillige hulpverlening, dat wil zeggen zonder jeugdbeschermingsmaatregel. Bij 8% van de

pleegkinderen is er sprake van pleegoudervoogdij. Eén of beide pleegouder(s) hebben dan de voogdij over hun pleegkind, met behoud van een pleegcontract, een pleegvergoeding en begeleiding.

Beëindiging

In 2015 zijn 8.647 plaatsingen beëindigd. Het overgrote deel van de beëindigde plaatsingen, namelijk 83%, is in overeenstemming tussen cliënt, de pleegzorgorganisatie en de verwijzer (gemeente of jeugdbescherming) afgerond omdat bijvoorbeeld de doelen van de zorg uit het hulpverleningsplan zijn gerealiseerd. In een klein deel van de gevallen is de zorg eenzijdig beëindigd: 3% door de cliënt en 4% door de hulpverlener. Tot slot is de zorg in 5% van de gevallen door externe omstandigheden of door overmacht beëindigd. Van 6% van de beëindigde plaatsingen is de reden onbekend.

Wachten op pleegzorg

Op 1 januari 2015 stonden 174 jeugdigen op de wachtlijst voor pleegzorg. Op 31 december was voor 525 aangemelde kinderen nog geen passend pleeggezin gevonden, terwijl 306 van deze kinderen al langer dan 9 weken wachtten op een plaatsing bij pleegouders. 32% van de jeugdigen op de wachtlijst is 12 jaar of ouder en ruim 40% van de jeugdigen wacht op deeltijdpleegzorg.

Pleegouderbestand

In totaal zetten 18.430 pleeggezinnen zich in voor de opvang van 22.512 pleegkinderen. In 2015 zijn 2.919 nieuwe pleegouders geaccepteerd. Op 31 december 2015 waren 1.686 pleegouders beschikbaar voor een (bij)plaatsing van een pleegkind. In 2015 zijn 2.682 pleegouders gestopt: 1.662 netwerkpleegouders en 1.020 bestandspleegouders.

	PLEEGOUDERS		PLEEGKINDEREN
	Belangstellenden die informatiepakket hebben aangevraagd	Geaccepteerde (nieuwe) pleegouders	Nieuwe plaatsingen
2004	4.702	1.646	5.638
2005	4.742	2.225	6.736
2006	7.836	2.952	7.447
2007	6.301	3.142	7.738
2008	7.626	3.022	8.122
2009	7.689	2.941	8.947
2010	5.470	2.991	8.944
2011	16.203	2.853	9.423
2012	10.938	3.066	9.766
2013	10.785	3.325	9.490
2014	9.852	3.084	9.608
2015	12.408	2.919	9.086

TABEL 3: PLEEGZORGCIJFERS 2004 –2015: AANMELDINGEN VAN PLEEGOUDERS EN PLAATSINGEN VAN PLEEGKINDEREN

B. HET VERHAAL ACHTER DE CIJFERS

Het aantal nieuwe plaatsingen ligt hoger dan het aantal beëindigde plaatsingen, d.w.z. de instroom is groter dan de uitstroom. Het totaal aantal kinderen dat gebruikmaakt van pleegzorg is licht gestegen met 2,8%.

Campagne 'Super gewone mensen gezocht'

Door de jaren heen fluctueert het aantal mensen dat informatie over pleegzorg aanvraagt. Op 21 september 2015 is de campagne 'Supergewone mensen gezocht' van start gegaan. Sinds de start van deze campagne is het aantal aangevraagde informatiepakketten enorm toegenomen. In 2015 zijn 25% meer informatiepakketten opgevraagd dan in 2014.

In 2015 zijn 2.919 nieuwe pleeggezinnen geaccepteerd. Dat is 5% minder dan in 2014. Hier is (nog) geen effect van de nieuwe campagne zichtbaar en dat is in lijn met de verwachting. De keuze voor het pleegouderschap is geen impulsbeslissing en het traject van voorbereiding en screening duurt gemiddeld tussen de zes en negen maanden.

Jeugdwet

Op 1 januari 2015 is de Jeugdwet in werking getreden. Ook in het nieuwe stelsel zet de groei van de pleegzorg door. Pleegzorg heeft een duidelijke plek in het gemeentelijk jeugdbeleid.

In de Jeugdwet is vastgelegd dat kinderen die (tijdelijk) niet thuis kunnen wonen bij voorkeur in een gezinsomgeving worden geplaatst. Hiermee is er een wettelijke basis voor het beleid dat al een aantal jaren geleden is ingezet, waarbij de jeugdhulp wordt omgebouwd en kinderen minder in groepen worden geplaatst en vaker in pleegzorg of andere kleinschalige gezinsvormen. Dit leidt verschuivingen in de problematiek en leeftijd van de aangemelde jeugdigen: er is sprake van complexere problematiek bij aanmelding en de leeftijd ligt iets hoger. Mede hierdoor is het aantal jeugdigen dat wacht op een plaatsing bij pleegouders toegenomen.

Vraag en aanbod

Voor een succesvolle plaatsing is een zorgvuldige matching tussen pleegkind en pleegouders belangrijk. 'Vraag' en 'aanbod' sluiten kwalitatief niet goed op elkaar aan. Er is een tekort aan pleegouders voor jeugdigen van 10 jaar en ouder en voor broertjes en zusjes die bij voorkeur samen in één pleeggezin geplaatst moeten worden. Ook voor intensievere vormen van pleegzorg voor jeugdigen met ernstige emotionele-, hechtings- en/of gedragsproblemen blijft het moeilijk om geschikte pleeggezinnen te vinden. Om de draagkracht van pleegouders te vergroten zijn goede begeleiding en het versterken van de opvoedvaardigheden van pleegouders belangrijk. Echter voor een aantal kinderen is plaatsing bij pleegouders niet haalbaar of gewenst i.v.m. zeer complexe problemen. Voor deze doelgroep wordt gekeken of zij in een kleinschalige gezinsomgeving kunnen worden geplaatst met professionele opvoeders, bijvoorbeeld een gezinshuis.

Minder doorplaatsingen

Bij de zogenaamde hulpverleningsvariant, de kortdurende pleegzorg, is het streven om jeugdigen zo min mogelijk door te plaatsen van het ene naar een volgend pleeggezin. Uit (wetenschappelijk) onderzoek is bekend dat iedere doorplaatsing een risico vormt voor de ontwikkeling van de jeugdige. Steeds vaker worden ook bij een acute uithuisplaatsing pleegouders gezocht die beschikbaar zijn voor een plaatsing waarbij het perspectief en de verblijfsduur bij de start onduidelijk zijn. Als eerste wordt onderzocht of de jeugdige weer terug naar huis kan en wordt daar gericht naar toe gewerkt. Is dat niet mogelijk, dan is het verzoek aan dezelfde pleegouders of zij de jeugdige voor lange tijd in hun gezin willen opnemen. Voor de ontwikkelingsmogelijkheden van jeugdigen is dit de meest gewenste oplossing. Het vraagt echter wel een bijzondere inzet van pleegouders. Door deze ontwikkeling neemt het aantal doorplaatsingen binnen de pleegzorg af.

C. TERMINOLOGIE

In de landelijk geformuleerde visie op pleegzorg zijn twee pleegzorgvarianten benoemd: *de hulpverleningsvariant* en de *opvoedingsvariant*. De achterliggende gedachte is dat alle betrokkenen in de pleegzorg, het pleegkind, diens ouders en pleegouders, snel duidelijkheid krijgen over de termijn en het doel van de plaatsing.

Bij de *hulpverleningsvariant* is het doel om de oorspronkelijke opvoedingssituatie te herstellen. Binnen een vooraf gestelde termijn van een half jaar tot een jaar wordt intensief met de ouders van het pleegkind samengewerkt. Als blijkt dat er geen mogelijkheden zijn om de jeugdige terug bij diens ouders te plaatsen, wordt de hulpverleningsvariant omgezet naar de opvoedingsvariant binnen pleegzorg (in hetzelfde of in een ander pleeggezin) of wordt doorgeplaatst naar een andere vorm van jeugdhulp. De hulpverleningsvariant kan ook starten vanuit crisisopvang wanneer de situatie zo ernstig is dat een jeugdige acuut uit huis moet worden geplaatst.

In de *opvoedingsvariant* wordt een pleegkind voor langere tijd door pleegouders opgevoed. Het doel van de plaatsing is om continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen voor het pleegkind te creëren. Contact met de ouders blijft, waar mogelijk, bestaan. Daarbij bestaat de mogelijkheid dat pleegouders de voogdij krijgen, met behoud van pleegcontract, pleegvergoeding en begeleiding.

Tot slot is er de *deeltijdpleegzorg*. Die omvat verschillende mogelijkheden om pleegzorg als aanvulling op de dagelijkse zorg en opvoeding van een jeugdige in te zetten, zoals steun- of meeleefgezinnen die een aantal uren of dagdelen per week voor een pleegkind zorgen of bijvoorbeeld in het weekeinde of in de vakanties. Deze variant wordt veel gebruikt als preventieve hulp voor jeugdigen die thuis wonen, maar waar de zorg en opvoeding voor de ouders zwaar vallen. Zo kan een definitieve uithuisplaatsing worden voorkomen. Deeltijdpleegzorg kan ook worden ingezet voor jeugdigen die in een groep wonen of ter ontlasting van een ander pleeggezin.

Algemene informatie over pleegzorg en pleegouderschap staat op www.pleegzorg.nl

Pleegzorg Nederland - Utrecht, juni 2016